

Kapitola 1

Velmi svatým pánům³, kterým je v lásce Kristově třeba vzdávat obzvláštní úctu a vážnost, milovaným otcům a bratrům, sloužícím Bohu v nejsvětějším klášteře korbejském⁴, vyprošují synové a žáci otce Ansgara,⁵ požívajícího věčné blaženosti,⁶ u Pána vládců mír a spásu.

Dlouho jsme se díky milosti Boží těšili z daru dobrého pastýře (tj. arcibiskupa Ansgara), vychovávání jeho kázáními a příklady, chránění jeho zásluhami a přimluvami /u Boha/; nyní však, zbaveni jeho přítomnosti, dobře jsme uvážili, proč je nutno naříkat nad námi i proč je třeba se radovat kvůli němu.

Tento vždy pravý ctitel Boha, jemuž bylo vzdálené veškeré špatné jednání a který žil v trvalé skromnosti a prostotě, vydává totiž o sobě zřetelné svědectví, že když byl vzat z tohoto světa, bez prodlení přišel k tomu, koho vždy s celou oddaností miloval a k němuž směřoval celou duší. Proto věříme, že se máme vskutku radovat z jeho zasloužené odměny, my se však ve své opuštěnosti musíme pokorně modlit, abychom si, zbaveni zde na zemi tak dobrého pastýře,⁷ zasloužili být nyní ochráněni Boží pomocí z nebes. Vždyť v různých tísnivých nesnázích, které prožíváme, jasně už poznáváme, co jsme ztratili, a dostatečně již chápeme, kvůli čemu máme truchlit /především/ sami nad sebou. Neboť dokud žil, věřili jsme, že nám nic neschází, protože jsme se mohli radovat z toho, že v něm samém máme

-
- 3 S výrazem *sanctus* se v té době zacházelo mnohem volněji než dnes. Například každý biskup mohl být označený jako *sanctus* - svatý, nebo *beatus* - blažený.
 - 4 Takzvaná Nova Corbeia, Korvey v Sasku. Původní klášter, Stará Corbeia, ležel v severozápadní Francii.
 - 5 Ansgarovi duchovní synové a žáci, působící při hambursko-brémské arcidiecézi.
 - 6 Arcibiskup Ansgar byl již v té době mrtev.
 - 7 Označení Dobrý pastýř je velmi starého data. Najdeme je už v mezopotámské literární památce *Epos o Gilgamešovi*, kde je tímto epitetem označen sakrální vládce. Velmi časté je toto epiteton v homérských eposech. Po vzniku křesťanství označovalo Krista a pak také všechny jeho kněze.

vše. Jeho svatost totiž ctíli králové, biskupové jí prokazovali úctou, kněží ji napodobovali a všechen lid obdivoval. A zatímco o něm všichni hlásali, že je svatý a spravedlivý, my také jako tělo této hlavy jsme se pro jeho dobrotu zdáli být úctyhodní a chvályhodní. Nyní však, zbaveni takového daru, nepřeceňujeme /už/ své zásluhy, ba spíše se s rozechvělým srdcem obáváme, abychom za své hříchy nebyli po zásluze vystaveni vlčím zubům.⁸ Neboť svět, který je plný zla, se více snaží zahubit to, co je spravedlivé a svaté, než povznést to, co je zbožné. A ďábel, nepřítel lidského pokolení, čím svatější a zbožnější život vidí člověka vést, s tím větším úsilím mu klade do cesty překážky, aby to, co je svaté, zničil a aby to ostatní nenapodobovali, zchytralým přemlouváním a křivým obviňováním to odstraňuje. A tak my, vzdychající uprostřed takových hrozivých nebezpečností, třebaže se děsíme mnohonásobných časných zel, přece víme, že je třeba uchýlit se k pomoci Boha, jehož milost nás, jak věříme, neopustí, ačkoliv jí nejsme hodni.

A tak vaši tolik zbožnou svatost⁹ zkroušeným srdcem prosíme a žádáme, abyste na nás pamatovali a ráčili za nás u Boha prosit, aby nás nyní jeho milosrdenství neopouštělo, ale aby od nás tento náš nejlaskavější pomocník odvrátil vše škodlivé. Ať je nám ten, který neopustí ty, kdo v něho doufají, útočištěm v trápení. Doufáme tedy v jeho milost, klademe naději v jeho slitování a na jeho úsudku ponecháváme, co nás má potkat a jak máme dál obstát. Jeho věrnou lásku chválíme a z celého srdce a celé mysli velebíme toho, kdo nám, byť dočasně, dovolil mít takového ochránce.

I vaší tolik ctihodné otcovské důstojnosti¹⁰ a nejzbožnější svatosti nesmírně děkujeme, protože díky vašemu dobrodiní a svolení jsme takového otce získali.¹¹ Kdo by chtěl následovat

8 Objevuje se zde obraz ovčince, opuštěného pastýřem.

9 Bratří z kláštera v Korvey.

10 Je tím míněno postavení opata v Korvey.

11 Stal se arcibiskupem jako jeden z klášterních bratrů a učitelů dominikánského kláštera v Korvey.

jeho příkladů, bude už na zemi žít skoro jako v nebi, jestliže bude pamětliv jeho učení, může neomylně kráčet cestou Božích přikázání, a kdo se bude držet jeho napomenutí, horlivě se bude chránit před osidly nepřítelé.

Nuže, památku tohoto nejsvětějšího otce jsme se rozhodli vyryt hrotem písátka¹² a tímto spisem vaší ctihodnosti sdělit, jak u nás žil a co je nám o něm známo, jednak aby vaše láska společně s námi v tomto blahoslaveném muži velebila milost Boží, jednak aby jeho přesvatá zbožnost byla příkladem pro ty, kteří jej chtějí napodobit.

Kapitola 2

Svatost zbožnosti, kterou mu darovala milost Boží, začala růst už od jeho útlého věku, a jak čas běžel dál, stále ji rozmnožoval a zvětšoval. Neboť od dětství byl z nebe povzbuzován duchovními zjeveními a z milosti Boží byl častěji napomenut nebeským navštívením, aby svou mysl odpoutal od věcí pozemských a celým srdcem dychtil po věcech nebeských. O těchto zjeveních některým z nás, kteří s ním byli v přátelštějším kontaktu, sám vyprávěl, ale s tou podmínkou, aby se o nich za jeho života nikomu neříkalo. Po jeho smrti jsme se tato zjevení rozhodli k chvále Pána včlenit do tohoto díla, aby všichni, kteří je čtou, poznali, s jakou milostí Pán svého služebníka napravoval už od raného dětství,¹³ a potom, když se o to zasloužil dobrými skutky, jej ráčil oslavit.

Vyprávěl totiž, že když byl dítětem a bylo mu asi pět let, zemřela jeho velice zbožná matka a otec jej nedlouho poté poslal

12 V antice nebo i ve středověké Byzanci se často psalo do voskových destiček rydlem, zvaným stilus. Takové rydlo bylo ještě v 9. století využíváno – srovnejme nález stylu v sídlištní velkomoravské aglomeraci Staré Město. V případě *Vita Anskarii* jde však nejspíše jen o stylistickou ozdobu. Jaký byl Rimbertův původní psací materiál, nevíme.

13 Rimbert byl stoupenec učení o predestinaci.

do školy, aby se tu vzdělával. Když se tam nacházel, začal se, jak je to v tomto věku běžné, se svými vrstevníky chovat, jak už se kluci chovají, a více se věnoval neužitečnému tlachání a legráčkám než tomu, co se měl učit.

Zatímco byl tak oddán chlapecké lehkomyšlnosti, zdálo se mu jedné noci, že je na jakémsi velice bahnitém a kluzkém místě a nemůže se z něho dostat jinak než s velkými obtížemi. Vedle onoho místa však vedla neobyčejně rozkošná cesta, po které viděl kráčet nějakou paní, vynikající zjevem i důstojností, kterou následovalo mnoho bíle oblečených žen, s nimiž byla i jeho matka. Když ji poznal, snažil se k ní přiběhnout, ale z onoho bahnitého a nesmírně kluzkého místa vůbec nebylo snadné se dostat. Když se však průvod žen k němu přiblížil, zdálo se mu, že ta, která vyhlížela jako paní ostatních a o níž bez pochybností věřil, že je to svatá Maria, mu pravila: „Synu, chceš přijít za svou matkou? A když jí odpověděl, že po tom dychtivě touží, opět mu řekla: Chceš-li mít podíl na našem společenství, musíš zanechat veškeré marnosti, opustit chlapecké dovádění a dávat si pozor, abys žil vážným a důstojným životem. Neboť my zcela zavrhneme vše, co je beze smyslu, a veškerou zahálku, a v naší společnosti nemůže být nikdo, koho takové věci těší.“ Po tomto vidění se ihned začal chovat vážněji a vyhýbal se klukovské společnosti, více se věnoval četbě, přemýšlení a jiným užitečným věcem, takže se jeho kamarádi velmi divili, co bylo příčinou té náhlé změny v jeho chování.

Kapitola 3

Když byl posléze u vás opatřen tonsurou, věnoval se klášternímu vzdělávání a byl již o něco starší, zvítězila nad ním lidská křehkost a začal poněkud ochládat v přísnosti, kterou si předsevzal.

Mezitím se však přihodilo, že uslyšel o smrti tolik vynikajícího císaře Karla, kterého předtím sám viděl ve velké slávě

a moci a slyšel o něm, že žezlo svého království třímal s velikou moudrostí a vládl chvályhodně. Kvůli smrti tak velikého císaře byl i on sám proniknut velikým strachem a hrůzou, opět se nad sebou zamyslel¹⁴ a znovu si připamatovával slova napomínání svaté Bohorodičky. A tak, když zanechal veškeré lehkomyšlnosti, začal se z lásky k Boží pokoře /tělesně/ oslabovat, cele se obrátil ke službě Bohu a věnoval svůj čas modlitbě, vigiliím a zdrženlivosti.

Když se jako pravý bojovník Boží takto cvičil ve ctnostech, vytrvával v této vážnosti a svět se pro něj stával mrtvým, stejně tak jako on odumíral světu, přišel svátek Ducha svatého; milost tohoto Ducha, která byla o onom svátku vylita na apoštoly, rozsvítla a rozzářila, jak věříme, i jeho duši a mysl. Zdálo se mu té noci, že měl náhle zemřít a že v samém okamžiku smrti povolal na pomoc svatého apoštola Petra a blahoslaveného Jana Křtitele. Zatímco se mu zdálo, že jeho duše vychází z těla a vzápětí se objevuje v jiném těle nádherné podoby, zbaveném vši smrtelnosti a starostí – právě v tomto okamžiku smrti a úžasu se uvedení muži objevili. Jeden z nich byl starší, se šedivou hlavou, vlasy bohatými a hustými, růžové tváře, s posmutnělým výrazem, v bělostném a barevně zdobeném šatě, malé postavy. Ačkoli mu to nikdo neřekl, ihned poznal, že jde o sv. Petra. Druhý byl mladík vyšší postavy, dlouhovlasý, s vlasy tmavší barvy a kučeravými, pohublý ve tváři, s veselým výrazem, v hedvábném oděvu. Uvěřil, že to je sv. Jan. Tito jej tedy vzali mezi sebe. Jeho duše, která vyšla z těla, se mu zdála být obklopena nesmírným jasem, jímž byl naplněn celý svět. V této záři ho uvedení světci, aniž se musel namáhat, vedli podivným a nepopsatelným způsobem, až přišli k jakémusi místu, o němž, aniž mu to kdo říkal, zcela jistě věděl, že je to očištec, a tam jej spustili. Mnoho zde vytrpěl a největším utrpením, jak se mu zdálo, byla velice hustá temnota, obrovský strach a pocit, že je rdoušen. Byl

14 V originále doslovně: šel do sebe.

zbaven veškeré paměti a jenom sotva schopen uvažovat o tom, jak může existovat tak hrozný trest.

Když byl mučen, jak si sám myslel, po tři dny, což mu ovšem pro nesmírnost trestu připadalo delší než tisíc let, vrátili se svrchu uvedení muži, zase ho vzali mezi sebe a radovali se ještě mnohem nadšeněji než předtím, o mnoho příjemněji si vykračovali a vedli ho, je-li to vůbec možné, ještě větším jassem, šli krokem bez pohybu a bez hmotné cesty. A abychom užili jeho vlastních slov: „Z dálky,“ pravil, „jsem viděl různé řády¹⁵ světců, někteří stáli blíže, někteří dále od východu, přece však všichni hleděli na východ. Chválili toho, který se objevoval na východě, a modlili se k němu s hlavami skloněnými, jiní pak s tvářemi obrácenými vzhůru a se vztaženými pažemi.

Když jsme přišli až k východu,¹⁶ objevilo se dvacet čtyři starců, sedících na trůnech, jak je psáno ve Zjevení sv. Jana, mezi nimiž se otvíral velmi široký vchod. Také oni hleděli plni úcty k východu a pronášeli nevýslovné chvály Bohu. Tyto společně zpívané chvály mi přinášely to nejpříjemnější osvěžení, ale když jsem se vrátil do těla, žádným způsobem jsem si je nemohl vybavit v paměti.

Na samém východě byla však podivuhodná záře, světlo, k němuž se nedalo přiblížit, a mělo přílišnou, nesmírnou jasnost. Byla v něm všechna nádhera barev a všechna rozkoš. A všechny řády světců, které všude okolo stály a radovaly se, čerpaly svou radost z něho. Záře byla tak rozsáhlá, že jsem nebyl schopen zpozorovat ani její začátek, ani konec. A ačkoli jsem mohl hledět kolem do daleka i blízka, v té nesmírnosti světla jsem nemohl spatřit, co se nachází uvnitř, viděl jsem jenom povrch, ale věřil jsem, že je tam ten, o němž Petr praví: Na něho touží hledět andělé.¹⁷ Z něj totiž vycházela ta nesmírná záře, jíž byli

15 Překládám takto pojem *ordines*, protože autor má zřejmě na mysli různé stupně svatosti, nikoli řady světců.

16 Ansgarův vlastní výklad pokračuje.

17 Petr 1, 12.

ozařování světců v šíři i v dál. On sám byl jakýmsi způsobem ve všech a všichni byli v něm. On všechno zevnějšku obklopoval a všechny z nitra řídil tím, že do nich vléval pokoj. Z výše je chránil, zdola podepíral.

Slunce a Luna tady vůbec nesvítily, nebylo vidět nebe ani zemi. Sama záře však nebyla taková, aby bránila očím na ni patřit; byla jim naopak velmi milá a velmi příjemně naplňovala mysl všech. A ačkoli jsem řekl, že tam sedí starci, seděli jakýmsi způsobem zkrátka v něm. Neboť nic hmotného tam nebylo, všechny věci tu byly netělesné, ačkoli měly tělesnou podobu, takže je nelze popsat. Ty, jež tu seděli, jas, který z něho vycházel, obklopoval v podobě duhy. Když jsem byl Petrem a Janem přiveden do přítomnosti toho nesmírného světla, měl jsem, aniž mi to kdo vysvětloval, dojem, že se tam nachází majestát všemohoucího Boha. Když jsem se společně s nimi modlil, velice příjemný hlas, nad všechny zvuky jasnější, jenž, jak mi to připadalo, naplnil celý svět a vycházel z této velebnosti, ke mně promluvil, řka: Jdi a navrať se ke mně korunován mučednictvím. Když se tento hlas ozval, veškerý sbor světců, kteří tu chválili Boha, umlkl, jen se modlil se skloněnými hlavami. Avšak bytost, z níž tento hlas vycházel, jsem neviděl.

Po těchto slovech jsem zesmutněl, protože jsem byl nucen vrátit se do světa, ale ujištěn slibem, že se sem navrátím, jsem odsud se svými průvodci odešel. Ti mi ani cestou tam, ani zpátky neřekli sice jediné slovo, ale dívali se na mne s takovou láskou, s jakou matka hledí na svého jediného syna. Vrátil jsem se do těla. Na cestě tam ani při návratu jsem však necítil námahu ani neuplynul žádný čas, protože jsme se hned ocitli na místě, kam jsme směřovali. A ačkoli se zdá, že jsem cosi o té veliké sladkosti všech sladkostí přece jen vypověděl, vyznávám, že se nikdy nedalo vyjádřit písmem, co tam duch pocituje. Ba ani sama má duše už necítí to, co tam, protože tam se mi ukázalo něco, co oko nikdy nevidělo, ucho neslyšelo, ani to nesestoupilo do lidského srdce.“